

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

**В. О. Лаврук, В. О. Хесін, В. П. Дубинський, Р. В. Амелеченко,
Л. О. Богданова, М. Л. Мухортов, О. І. Россоха**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсового проекту

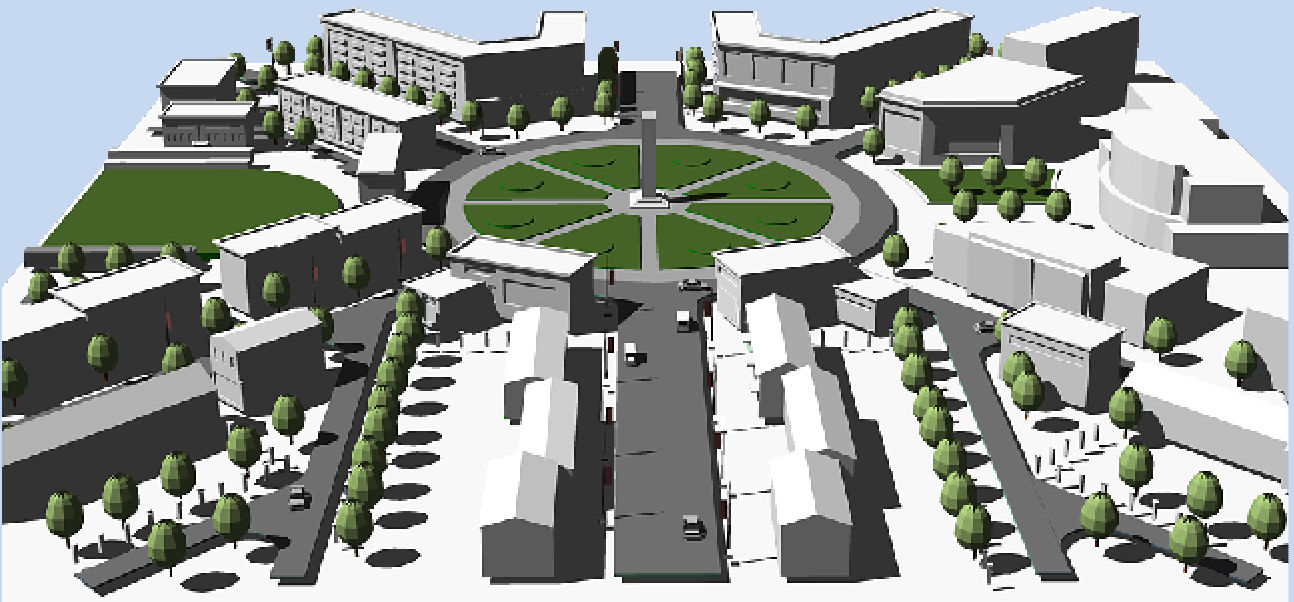
«СЕЛИЩЕ НА 4-6 ТИСЯЧ МЕШКАНЦІВ»

з дисципліни

«АРХІТЕКТУРНЕ ПРОЕКТУВАННЯ»

(V семестр)

(для студентів 3 курсу професійного напрямку 6.060102 «Архітектура»)

Харків
ХНАМГ
2009

Методичні вказівки до курсового проекту «Селище на 4-6 тисяч мешканців» з навчальної дисципліни «Архітектурне проектування» (V семестр) (для студентів 3 курсу професійного напрямку 6.060102 «Архітектура») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. О. Лаврук, В. О. Хесін, В. П. Дубинський та ін. – Х.: ХНАМГ, 2009 – 35 с.

Укладачі: доцент В. О. Лаврук,
дійсн. член Укр. Ак. арх., доцент В. О. Хесін,
член-кор. Укр. Ак. арх., канд. арх., доцент В. П. Дубинський,
акр. член Укр. Ак. арх., ст. викл. Р. В. Амелеченко
ст. викл. Л. О. Богданова,
ст. викл. М. Л. Мухортов,
ст. викл. О. І. Россоха

Рецензент: докт. арх., проф. Н. Я. Крижановська

Рекомендовано кафедрою Архітектурного і ландшафтного проектування
Протокол №3 від «20» жовтня 2009 р.

©2009 ХНАМГ. Загальна методична структура.
©2009 В. О. Лаврук, В. О. Хесін, В. П. Дубинський,
Р. В. Амелеченко, Л. О. Богданова, М. Л. Мухортов,
О. І. Россоха. Зміст та упорядкування.

Вступ

Ці методичні вказівки призначені для виконання студентами 3 курсу проекту планування і забудови селища міського типу на 4-6 тис. жителів, в якому повинен бути вирішений комплекс архітектурно-планувальних, інженерно-технічних, екологічних і естетичних питань з детальною розробкою громадського центру. Даний проект є першим досвідом проектування в галузі містобудування.

1. Мета й організація виконання курсового проекту

Основна мета проекту - закріплення знань, отриманих студентами на лекціях з курсу «Основи містобудування» у процесі самостійної роботи над проектом. При розробці проекту мають бути вирішені такі завдання:

1. Максимальне врахування і використання природних умов даної території як важливого чинника для створення найкращих умов праці і відпочинку населення і надання селищу індивідуальних якостей.
2. Правильне функціональне зонування території і раціональне взаємне розташування основних зон селища (сельбищної, промислової і ландшафтно-рекреаційної).
3. Чітка архітектурно-планувальна організація сельбищної території селища з урахуванням раціональної системи культурно-побутового обслуговування, відпочинку і фізичного розвитку населення.
4. Раціональна організація системи транспортних і пішохідних шляхів.
5. Створення виразного архітектурно-художнього образу селища в цілому і його громадського центру.
6. Вирішення архітектурно-планувальних задач з урахуванням інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, екологічних та економічних вимог.

2. Склад проекту

1. Генплан селища (з балансом території і ТЕП), М 1:2000 (1-й аркуш).
2. Схеми М 1:5000 (2-й аркуш):
  - аналізу ландшафтно-ситуаційної території для селища;
  - функціонального зонування і культурно-побутового обслуговування населення;
  - транспортних і пішохідних шляхів;
  - профілі селищних вулиць і проїздів, що проектуються.
3. Генплан громадського центру селища або його фрагмента з розробкою елементів благоустрою, М 1:500. (3-й аркуш).
4. Перспектива з пташиного польоту або аксонометрія центру або фрагмента центру селища, або перспективні зарисовки по житловій забудові і громадському центру селища (4-й аркуш).
5. Стисла пояснювальна записка до проекту.

3. Послідовність виконання проекту

Курсовий проект виконують на підставі завдання, яке видає керівник проекту. Завдання складається з текстової і графічної частин. У текстовій частині вказують чисельність населення селища; процентне співвідношення чисельності населення, яке мешкає в різноманітних типах будинків (секційних, блокованих, індивідуальних); коефіцієнт сімейності (середня кількість членів сім'ї) жителів, які проживають у різних типах будинків; найменування підприємства з вказівкою його класу шкідливості й розміру території.

Графічна частина завдання являє собою топографічну основу території у масштабі 1:5000.

Послідовність виконання проекту

1. Ознайомлення з текстовою частиною завдання і топоосною місцевості, вивчення методичних вказівок і літератури з даного питання.

2. Виконання аналізу ландшафту території, яка вибрана під будівництво селища.

3. Виконання розрахунку основних елементів території селища (визначення розмірів відповідних територій селища і об'єктів культурно-побутового обслуговування), укладання розрахункового балансу території селища.

4. Розробка схеми функціонального зонування території селища в масштабі 1:5000 (клаузура).

5. Збільшення масштабу території, вибраної для селища до масштабу 1:2000.

6. Розробка ескізу генерального плану селища, його архітектурно-художньої і просторової організації в масштабі 1:2000. Затвердження ескізу.

7. Виконання креслень за затвердженим ескізом генерального плану селища олівцем начисто.

8. Виконання начисто олівцем схем у масштабі 1:5000: аналізу ландшафту території, функціонального зонування території селища і культурно-побутового обслуговування населення, транспортних і пішохідних шляхів. Виконання креслень начисто на цьому ж аркуші поперечних профілів вулиць, доріг і проїздів.

9. Розробка ескізу архітектурно-планувального рішення громадського центру в масштабі 1:500 з усіма елементами благоустрою. Затвердження ескізу генплану громадського центру.

10. Виконання креслень начисто генплану громадського центру селища з усіма елементами благоустрою в масштабі 1:500.

11. Виконання перспективи з пташиного польоту або аксонометрії громадського центру селища, або перспективні зарисовки по житловій території селища і громадському центру. Виконання на цьому ж аркуші розгортки по головній вулиці селища в масштабі 1:500.

12. Остаточне графічне доопрацювання проекту.

13. Підрахунок техніко-економічних показників по території селища і розрахунок проектного балансу території.
14. Виконання стислої пояснювальної записки до проекту.
15. Захист проекту.

4. Аналіз ландшафтної ситуації території для селища

Пристаюючи до роботи, необхідно передусім провести аналіз стану і композиції природного ландшафту території. Як правило, для селища вибирають територію на південних, південно-східних та південно-західних схилах, по можливості поблизу рік і відкритих водоймищ.

У межах вибраної для селища території виконують композиційний аналіз цієї території, що є необхідним для розробки архітектурно-планувальної композиції селища з метою досягнення органічного поєднання планування селища і природних особливостей місцевості.

У процесі аналізу природної ситуації встановлюють наявність і якість природних і штучних чинників (лісів, акваторії, байраків, височин, наявність зовнішніх доріг і т. інш.). Визначають основні просторові композиційні осі, що, як правило, співпадають з осями вододілів і тальвегів (*вододіл* - поздовжня вісь височини, утворена перехрещенням двох її крутих схилів, *тальвег* або *водотік* - найнижча поздовжня вісь лощини, утворена перехрещенням двох її схилів). Визначають ухили територій і їхню придатність для забудови: придатні території з ухилом до 10%, обмежено придатні - з ухилом до 20% і непридатні - з ухилом більше 30%.

Виявляють райони, сприятливі для розміщення зон відпочинку і розміщення промислових територій. Промтериторії рекомендується розміщувати з підвітряного боку по відношенню до сельбищної зони і нижче за течією ріки. Ухил промислової території не повинен перевищувати 5%.

Місце для розміщення громадського центру селища обирають, як правило, на перетині основних композиційних осей ландшафту (композиційні вузли) і на піднесених ділянках місцевості.

Визначають також умови сприйняття і огляду окремих ділянок (далекість сприйняття, видові точки, розкриття панорам). Виділяють на топооснові цінні ландшафти.

Розміщення архітектурних доміант селища повинно відображати його природно-ландшафтну підоснову. На піднесених ділянках рельєфу і бровках розташовують найбільш значущі доміант селища, які в подальшому формують головні композиційні осі селища.

Увесь комплекс ландшафтних, топографічних і гідрогеологічних чинників відображають на схемі аналізу ландшафтної ситуації.

5. Схема функціонального зонування території селища

Схему функціонального зонування території селища виконують у вигляді клаузури в масштабі 1:5000 після попереднього розрахунку основних елементів, що складають територію селища. Основне завдання даної клаузури

полягає в тому, щоб з урахуванням планувальних обмежень, отриманих при аналізі ландшафтної ситуації, остаточно визначити розміщення всієї території селища і розробити схему функціонального зонування селища з урахуванням вимог, що ставляться до кожної зони і до їхнього взаємного розташування.

Території населених місць за функціональним призначенням і характером використання розподіляються на такі зони: *сельбищну, виробничу*, в тому числі зовнішнього транспорту, і *ландшафтно-рекреаційну*.

До сельбищної території належать: *житлова територія* (територія секційної, блокованої і садибної забудови), *ділянки громадських будинків і споруд*, в тому числі виховних і навчальних закладів, науково-дослідних і проектних інститутів без дослідних виробництв, *громадський центр*, *внутрішньо-селищна транспортна мережа*, а також *зелені насадження загального користування*.

До виробничої території належить територія, призначена для розміщення промислових підприємств і зв'язаних з ними виробничих об'єктів, комунально-складських зон, підприємств з виробництва сільськогосподарських продуктів, санітарно-захисних зон промислових підприємств, об'єктів спецпризначення і споруд зовнішнього транспорту.

До ландшафтно-рекреаційної зони належать *озеленені й водні простори* в межах забудови селища і його зеленої зони, а також *інші елементи природного ландшафту*.

Сельбищну зону слід розміщувати з навітряного боку (для літніх вітрів переважного напрямку), а також вище за течією рік (по відношенню до промислових підприємств, що є джерелами виділення в навколишнє середовище шкідливих речовин).

Для розміщення житлової зони рекомендуються території, найбільш сприятливі в санітарно-гігієнічному відношенні, в основному південні схили. У забудові житлової території треба дотримуватись будівельного зонування, при якому перша зона, найбільш близька до центру, забудовується секційними житловими будинками, друга - малоповерховими блокованими будинками з приквартирними ділянками, а третя, зовнішня - індивідуальними будинками з присадибними ділянками. Можуть бути й інші рішення.

Громадсько-торговий і адміністративний центр селища повинен займати провідне положення у функціональній і композиційній структурі селища. Центр селища доцільно розміщувати в місцях, найбільш виразних в архітектурно-планувальному відношенні - на височинах, берегах водоймищ тощо. Однак інколи доцільно громадсько-торговий і адміністративний центр селища максимально наближати до виробничої зони, що створює додаткові вигоди для населення і підвищує архітектурно-художню виразність центру за рахунок включення в його композицію великих об'єктів адміністративно-лабораторних корпусів.

Парк селища бажано розмістити в безпосередній близькості від центру, оскільки парк служить не тільки місцем для тихого відпочинку, але й для традиційних літніх і зимових гулянь і зустрічей населення селища.

Спортивну зону бажано розміщати в безпосередній близькості від шкільної ділянки або поблизу парку.

Промислову зону треба розмістити з урахуванням організації зручних транспортних і пішохідних зв'язків з сельбищною зоною, раціональних умов обслуговування підприємств зовнішнім і внутрішнім транспортом, не розчленовуючи її транзитними автомобільними дорогами.

Комунально-складську зону слід розміщувати поблизу зовнішньої автомобільної дороги, що обслуговує селище.

Зона зовнішнього транспорту включає території, зайняті спорудами автомобільного, залізничного, водного або повітряного транспорту.

Якщо селище розташоване біля ріки або водосховища, то вони повинні бути активно включені в його планувальну структуру. При цьому прибережну смугу доцільно використати для ландшафтно-рекреаційної зони.

Засобами графіки на схемі функціонального зонування треба виявити основну планувальну ідею: узагальненими плямами виділити окремі елементи структури селища (сельбищну територію з урахуванням будівельного зонування, громадський центр, парк, спортивну зону, ділянки дитячих садків і шкільну ділянку, виробничу й ландшафтно-рекреаційну зони), нанести зовнішній автошлях.

6. Розробка ескізу генплану селища

В своїй основі композиція генерального плану селища може бути *компактною* або *розосереджуваною*, *розтягнутою*, а по прийому планування *регулярно-геометричною* або *вільною*. При компактній композиції забудова групується навколо громадського центру або паркової зони, що характерно для невеликих селищ. Витягнута форма плану буде в тому випадку, коли селище розташоване уздовж прибережної смуги ріки або уздовж головної вуличної магістралі.

Ескіз генерального плану селища виконують на збільшеній до масштабу 1:2000 топооснові території, що була вибрана для проектування селища.

Основні завдання цього етапу:

1. Розробити внутрішню планувально-просторову структуру кожної зони.
2. Уточнити і доповнити вулично-дорожню мережу селища.
3. Проаналізувати доцільність прийнятих рішень з урахуванням рівня вирішення соціальних, функціонально-планувальних, архітектурно-просторових, художніх, інженерно-технічних, транспортних, екологічних і економічних вимог.

Спочатку здійснюють структурне членування житлової території згідно з будівельним зонуванням. Територію секційної забудови розміщують, як правило, біля громадського центру. Намічають головну і житлові вулиці селища і селищні проїзди згідно з їхнім профілем.

Мережа вулиць і проїздів повинна бути простою за обрисом і забезпечувати мінімальні витрати часу на пересування населення між житловими групами, об'єктами культурно-побутового обслуговування, зоною

відпочинку і виробничими комплексами. При проектуванні вулично-дорожньої мережі селища необхідна її точна диференціація за функціональним призначенням. У системі вулиць і доріг мають бути виділені: (табл.7.3. ДБН 360-92):

- *головна вулиця* селища, що зв'язує між собою громадський центр, житлові території, виробничу зону і зону відпочинку;
- *житлові вулиці*, що зв'язують між собою окремі частини сельбищної території;
- *проїзди* (внутрішньо дворові і в блокованій і садибній забудові);
- *дороги господарського призначення* виробничої зони;
- *пішохідні шляхи*, що організують зв'язок між окремими групами житлових будинків, об'єктами культурно-побутового обслуговування, зоною відпочинку і місцями прикладання праці;
- *зовнішня дорога*, що зв'язує селище із зовнішнім світом. Необхідно також визначити планувальну схему громадського центру. У проектній практиці склалися такі принципові планувальні схеми громадських центрів:
- *лінійна* - з розвитком уздовж головної вулиці з однієї або двох сторін;
- *наріжна* - з розвитком на повороті вулиці;
- *майданчик-кишеня*, або курдонер на завершенні в'їзду (ця схема має велике розповсюдження в практиці проектування і забудови);
- *вузлова* - на перехресті, з перетином вулиць в одному або декількох місцях;
- *вільна* - у вигляді скверу, саду, набережної.

У зв'язку з різноманітністю функцій громадського центру велике значення має функціональне зонування його території. Звичайно в межах центру виділяють зони: *адміністративно-господарську, торгово-побутову і культурно-просвітницьку.*

Транспортне обслуговування центру вирішують з урахуванням забезпечення зручного зв'язку з головною вулицею. При цьому не допускається проходження транзитного транспорту через центральну площу.

Усередині селища доцільно роз'єднувати транспортні й пішохідні шляхи, а також ізолювати простір головної площі від транспорту.

Знаючи за розрахунком (додаток б) кількість секцій в секційній забудові, треба розставити секційні будинки, формуючи їх у вигляді житлових груп. Враховуючи невелику поверховість секційних будинків (3-5 поверхів), слід формувати будинки завдовжки не більше 5 секцій. При цьому відстані між довгими сторонами будинків висотою в 4 поверхи приймають не менше 20 м, між довгою стороною і торцями з вікнами з житлових кімнат цих будинків - не менше 15 м (п.3.13. ДБН 360-92**). Житлові будинки з квартирами на перших поверхах потрібно розміщувати з відступом від червоних ліній вулиць: по головній вулиці - 6-10 м, по житловій - 6м.

Для під'їзду до груп житлових будинків передбачаються основні (двосмугові) і другорядні (односмугові) проїзди завширшки відповідно 5,5 і 3,5 м. На другорядних односмугових проїздах треба передбачати роз'їзні майданчики шириною 6 м і завдовжки 15 м на відстані не більше 75 м один від одного (п.3.11 ДБН 360-92**). Тупикові проїзди повинні бути завдовжки не більше 150 м і закінчуватися розворотними майданчиками розміром 12х12 м, що забезпечують можливість розвороту смітєвозів, пожежних та інших вантажних машин. Внутрішньо-квартальні проїзди в секційній забудові повинні бути розташовані на відстані 6 м від стін будинків.

Площі приквартирних ділянок блокованих будинків приймають по 0,03 га. Ширина таких ділянок дорівнює ширині блок-квартири. Необхідно виконати розбивку території блокованої забудови на ділянки, передбачивши проїзд до кожного будинку.

Площі ділянок при індивідуальних будинках приймають 0,06 га. При прямокутній формі ділянки найбільш зручними розмірами ділянки є 20 м (за фронтом)х30 м (за глибиною). У зоні садибної забудови формується мережа внутрішньо-квартальних проїздів, ширину проїзної частини яких при одній смузі руху приймають 3,5 м, а при двох -5,5 або 6 м. Довжина тупикових проїздів не повинна перевищувати 150 м. Проїзна частина тупикових проїздів повинна закінчуватись кільцевими об'їздами радіусом по осі проїзду не менше 10 м або розворотними майданчиками розмірами 12х12 м кожен (п.3.22. ДБН 360-92**).

Необхідно уточнити на генплані розміщення ділянки середньої школи і ділянок дитячих дошкільних установ, враховуючи максимально допустимі радіуси обслуговування: для дитячих дошкільних установ - 500 м, для шкіл - 750 м (додаток 6.3., табл.1, ДБН 360-92**).

Лікарняно-поліклінічний комплекс належить до сельбищної території і розташовується на окраїні селища в мальовничій місцевості, вдалині від водосховищ і на відстані не менше 50 м від житлової забудови.

Виробничу зону потрібно розчленувати на її структурні елементи (промислову територію, комунально-складську, санітарно-захисну і зовнішнього транспорту) так, щоб частина промислової території складала не менше 60-65% всієї території виробничої зони (п.4.2. ДБН 360-92**).

Промислове виробництво в проекті приймають 4 або 5 класу шкідливості, відповідно до яких ширина санітарно-захисних зон приймається 100 і 50 м. У санітарно-захисних зонах розміщують пожежне депо (площа ділянки 0,25-0,5 га), банно-пральний комбінат (площа ділянки 0,5 га), фабрику-хімчистку (площа ділянки 0,5 га) і гаражі для індивідуальних машин жителів, які проживають в секційних будинках. Ці гаражі можуть бути як надземними, так і підземними.

На ескізі необхідно уточнити розташування спортивної зони з невеликим стадіоном, який може бути розміщений суміжно з громадським центром, парком або поруч із шкільною ділянкою.

На ескізі треба розчленувати ландшафтно-рекреаційну зону на складові частини: припряжну, пляжну зони, акваторію і лісопарк.

Зону зовнішнього транспорту (у даному проекті приймають тільки автобусну станцію) розміщують поблизу промислового підприємства на в'їзді до селища.

Територію кладовища розміщують за межами території селища на відстані не менше 300 м від лінії забудови (табл.6.2. ДБН 360-92**).

Ширину водоохоронних зон приймають при проектуванні нових населених місць не менше (п.10.17. ДБН 360-92**):

- для водосховищ - 500 м;
- для малих рік довжиною до 50-км - 100 м;
- те ж довжиною 50-100 км - 200 м.

Навколо селища, якщо воно розміщено в безлісному або малолісному районі, повинна бути передбачена вітрозахисна лісосмуга шириною не менше 50 м (п.10.7. ДБН 360-92**).

7. Розробка ескізу генплану громадського центру селища

Ескіз генплану центру селища виконують в масштабі 1:500 на підставі раніше розробленого центру у складі генплану селища в масштабі 1:2000. Основні завдання цього етапу:

1. Уточнення прийнятої планувально-просторової структури громадського центру і його функціональне зонування.
2. Створення виразного архітектурно-художнього образу громадського центру.
3. Розробка детального благоустрою громадського центру.

Громадський центр селища - це сукупність площі (або площ), навколишньої забудови, ділянок громадських будинків центру, скверу, відрізків вулиць, що примикають, бульварів, пішохідних алей, елементів благоустрою і автостоянок. Основний структурний елемент громадського центру - це площа для різних громадських урочистих заходів. Розмір вільної площі для проведення масових урочистих заходів треба приймати з розрахунку 700-750 м² на 1000 жителів, вона повинна бути розташована в безпосередній близькості від будинку селищної адміністрації. У створенні цілісного вигляду громадського центру селища велике значення мають масштабні співвідношення просторів і архітектурних об'ємів. З метою створення хорошого зорового (візуального) сприйняття забудови громадського центру і оптимального співвідношення між висотою будинків і довжиною площі 1:6 - 1:8, відкритий простір повинен бути не більше 0,15 га в малих населених містах (п.2.20. ДБН 360-92**).

Архітектурно-планувальна організація громадського центру - основа для його просторового рішення. Об'ємно-планувальне рішення центру припускає такі варіанти:

- створення замкнутого простору;
- система взаємозв'язаних взаємопроникаючих просторів;
- «острівне» вирішення центру;
- панорамна побудова центру.

У замкнутій (центричній) композиції сприймаються не об'єми окремих будинків, що організують центр, а простір і поверхні, що його обмежують. Тут немає великих розривів між будинками.

Композиції взаємозв'язаних просторів притаманна багатоплановість, що розкривається поступово і не може бути сприйнята з однієї точки огляду (зору). Окремі будинки громадського центру зв'язані між собою критими переходами і елементами малих архітектурних форм. Між будинками виникають невеликі благоустроєні майданчики. Водойми і зелені насадження також беруть участь в композиції і є сполучними елементами.

«Острівне» вирішення центру - улюблений прийом в культовому зодчестві, коли церква або монастир були центральним елементом композиції, що добре оглядався з усіх боків, а простір вільно обтікав їхні об'єми. У сучасній практиці острівне вирішення центру припускає розміщення в одному блокованому будинку трьох груп установ: адміністративно-господарських, культурно-просвітницьких і торгово-побутових.

Відкрите панорамне планувальне вирішення центру застосовують при наявності елементів ландшафту, здатних брати активну участь у створенні архітектури центру: на пересіченому рельєфі, біля водосховищ, на схилах долин тощо. Відкриті композиції будуються звичайно на принципі огляду панорами забудови, тому в них застосовують протяжні будинки з фронтальною формою плану, розміщуючи їх на різних рівнях за вертикаллю.

Часто у формуванні ансамблю громадського центру бере участь і будинок школи, ділянка якої примикає до центру.

У наш час відроджується традиція зведення культової споруди в населених місцях. Невелика церква в селищі може бути розташована в одному з найбільш мальовничих куточків, як правило, на височині або поблизу водосховища, зеленого масиву або безпосередньо примикати до громадського центру. В архітектурно-планувальній структурі селища церква, як правило, замикає перспективу однієї з вулиць, найчастіше головної.

Після прийняття архітектурно-планувального рішення громадського центру необхідно підібрати за каталогом діючих проектів проекти необхідних громадських будинків, але можна використати і проекти перспективного будівництва, що публікуються в архітектурних журналах. При цьому треба порівняти їх з типовими проектами, приведеними в додатку 9, щоб дотриматись приблизно тих же об'ємів будинків і їх площ забудови. Після цього з тонкого картону або тонованого паперу вирізати в масштабі генплану центру плани необхідних громадських будинків (адміністративних, торгово-побутових і культурно-просвітницьких) і після цього, користуючись цими заготовками, уточнити положення цих будинків на генплані центру.

Планувальна структура громадського центру безпосередньо зв'язана з характером забудови. В одному випадку центр забудовується окремими громадськими будинками, в інших - будинками, в яких містяться декілька установ або підприємств. Вони можуть знаходитись в блокованому будинку або складатися з окремих блоків, що примикають один до одного, або в єдиному об'ємі кооперованого будинку.

Громадський центр селища формується за законами архітектурної композиції, які дають змогу не просто побудувати комплекс будинків громадського центру, а створити архітектурний ансамбль. Формування ансамблю починають з визначення головних і другорядних елементів композиції. Звичайно в ролі головного будинку в ансамблі громадського центру виступає адміністративний будинок або будинок центру дозвілля.

Для створення архітектурно виразного ансамблю центру використовують прийоми контрастної взаємодії його окремих частин. Серед них заслуговує на увагу зіставлення (порівняння) вертикальних і горизонтальних елементів. Для просторового середовища громадських центрів більшості селищ характерна «розпластаність» композиції, тому, що їх громадські будинки в основному є дво- або триповерховими. Щоб надати громадському центрові роль головного в просторовому середовищі, вводять активні вертикальні елементи - односекційні баштові будинки або такі інженерні споруди, як водонапірні башти, що стають просторовими орієнтирами і забезпечують візуальний зв'язок громадського центру з житловою забудовою і ландшафтом.

Розповсюджений також прийом виділення головного елемента ансамблю за допомогою розвиненого силуету.

Громадські центри повинні відзначатися різноманітністю видових перспектив. Ефект «несподіваності», зміна видових перспектив - також засіб, що супроводжує архітектурну композицію, але в тих випадках, коли він є наслідком закономірної її забудови.

Завданням зовнішнього благоустрою громадського центру є завершеність його архітектурно-просторової організації, створення умов для проведення масових громадських заходів.

При розміщенні малих архітектурних форм слід враховувати функціональний поділ території громадського центру на такі зони:

- проведення масових урочистих заходів;
- пішохідно-рекреаційну;
- транспортно-господарську;
- зелених насаджень загального користування;
- зелених насаджень обмеженого користування.

Ділянка для проведення урочистих масових заходів повинна являти собою відкриту площу з декоративним покриттям, на якій можуть розміщуватися пам'ятники, монументи, меморіали. При цьому розміщення пам'ятника або меморіалу може бути центральним або асиметричним відносно всього простору площі і залежить від її архітектурно-планувальної організації.

Монумент рекомендується вирішувати в поєднанні з елементами озеленення і квіткового оформлення - партерними газонами, квітниками або декоративними малими архітектурними формами. До монументу повинен бути зручний підхід для покладання вінків і квітів.

Декоративне покриття площі для масових урочистих торжеств (святкувань, заходів) може бути з декоративних бетонних плит різної форми і кольору, каменю-плитняку, клінкерної цегли тощо.

У громадському центрі необхідно передбачити невеликий сквер з майданчиками для короткочасного відпочинку або партерним газоном з пішохідними доріжками і деревно-чагарниковими групами.

Рекреаційна територія - це майданчики перед входами в громадські будинки. На них у вузлових місцях пішохідних зв'язків можуть бути встановлені інформаційні елементи із забезпеченням зручного підходу до них.

Майданчики для короткочасного відпочинку перед входами в громадські будинки треба відділяти від місць скупчення і основного потоку відвідувачів низькою живою огорожею або партерним газоном з декоративними деревно-чагарниковими групами або квітковими композиціями. Для захисту від надмірної інсоляції і сильних вітрів, а також для створення затишних куточків відпочинку такі майданчики обладнують легкими перголами, трельяжами і декоративними стінками з виткими рослинами, що встановлюються так, щоб не закривати фасади будинків.

Майданчики відпочинку, розташовані у внутрішньому дворі центру дозвілля, рекомендується використати як літнє кафе для відвідувачів. Тут можна розмістити декоративний басейн. Озеленення таких майданчиків повинно мати інтер'єрний характер. Для покриття майданчиків відпочинку використовують декоративні бетонні плитки, камінь-плитняк, брекчію, цегляну крихту.

Якщо ділянка головної вулиці в громадському центрі вирішена у вигляді бульвару, то уздовж нього рекомендується розмістити невеликі майданчики відпочинку, обладнані світильниками, лавами, урнами.

При в'їзді в громадський центр повинна бути передбачена відкрита автостоянка з асфальтобетонним покриттям з розміткою місць для автомашин. Автостоянки для спецмашин передбачаються на господарських подвір'ях і біля будинку адміністрації.

Господарські подвір'я біля громадських будинків центру повинні мати асфальтове або асфальтобетонне покриття, а за периметром живу огорожу або декоративну стінку для візуальної ізоляції двору з боку головної площі або головної вулиці.

8. Графічне оформлення проекту

Графічне оформлення проекту повинно допомогти більш виразно розкрити архітектурно-планувальну і художню ідею організації селища. Для кращого розкриття задуму слід продумати засоби графічного оформлення, яке повинно бути виконане на високому рівні.

На генеральному плані треба показати троянду вітрів, горизонталі рельєфу, мережу вулиць і проїздів (у червоних лініях) із зображенням проїжджої частини, розміщення житлових і громадських будинків, спортивне ядро, зелені насадження, а також показати межі селища. Виробничу зону (промислову і комунально-складську) показують тільки в межах їхніх територій. На аркуші генплану селища потрібно розмістити експлікацію будинків, споруд і територій, а також розрахунковий і проектний баланси території і техніко-економічні показники по генплану.

Графічне оформлення листів проекту може бути виконане архітектурною однокольоровою або кольоровою відмивкою або бути графічним. Окрім цих традиційних засобів оформлення можна використати комп'ютерну графіку.

9. Техніко-економічні показники генплану селища

1. Кількість населення, чол.
2. Територія селища, га
3. Житловий фонд селища (сума загальних площ всіх житлових будинків селища), м²
4. Середньозважена поверховість житлової забудови:
Житловий фонд селища, м²

$a_{\text{секц}}$	$a_{\text{бл}}$	$a_{\text{інд}}$
4	2	2

де **a** - житловий фонд секційних, блокованих і індивідуальних будинків; 2 і 4 - поверховість будинків.
5. Житлозабезпеченість населення селища, м²/чол:
Житловий фонд селища, м²
Кількість населення, чол.
6. Щільність житлового фонду (брутто), м²/га:
Житловий фонд селища, м²
Сельбищна територія, га
7. Щільність житлового фонду (нетто), м²/га:
Житловий фонд селища, м²
Житлова територія, га
8. Щільність населення (брутто), чол./га:
Щільність житлового фонду (брутто), м²/га
Житлозабезпеченість населення, м²/чол
9. Щільність забудови, %:
Площа забудови всіх будинків селища, м²
Сельбищна територія, м²
10. Ступінь озеленення, %:
Площа зелених насаджень загального користування, м²
Сельбищна територія, м²

10. Додатки

Додаток 1. Варіанти завдань на проектування селища

Кількість населення яке проживає	Селища на			Коефіцієнт сімейності
	4 000 жителів	5 000 жителів	6 000 жителів	
у секційних будинках	30%	40%	50%	3
у блокованих будинках	35%	30%	25%	4
у індивідуальних будинках	40%	30%	25%	5

Додаток 2. Приклад розрахунку території селища на 5000 жителів

А. Сельбищна територія

1. Визначаємо житлову територію секційної забудови. Кількість населення, що проживає в секційних будинках дорівнює 40%. всього населення селища. Коефіцієнт сімейності - 3. Згідно з примітками п.3.8. ДБН 360-92**, житлова територія секційної забудови (при висоті забудови 4-5 поверхів) складає на 1 жителя від 20,2 до 17,0 м².

Кількість населення, яке проживає в секційних будинках, дорівнює:

$$5000 \text{ чол.} \times 0,4 = 2000 \text{ чол.}$$

Житлова територія секційної забудови дорівнює:

$$20,2 \text{ м}^2/\text{чол.} \times 2000 \text{ чол.} = \underline{4,04 \text{ га}}$$

2. Визначаємо житлову територію блокованої забудови. Кількість населення, яке проживає в блокованих будинках складає 30% всього населення селища. Коефіцієнт сімейності - 4. Визначаємо кількість населення, яке проживає в блокованих будинках:

$$5000 \text{ чол.} \times 0,3 = 1500 \text{ чол.}$$

Кількість сімей, які проживають в блокованих будинках, дорівнює:

$$1500 \text{ чол.} \div 4 = 375 \text{ сімей (тобто 375 блок-квартир)}$$

Приймаємо площу ділянки при кожній блок-квартирі 0,03 га. Кількість ділянок дорівнює кількості квартир. Виходячи з цього, визначаємо житлову територію блокованої забудови:

$$0,03 \text{ га} \times 375 \text{ діл.} = \underline{11,25 \text{ га}}$$

3. Визначаємо житлову територію садибної забудови. Кількість населення, яке проживає в індивідуальних будинках, складає 30% всього населення. Коефіцієнт сімейності - 5. Визначаємо кількість населення, яке проживає в індивідуальних будинках:

$$5000 \text{ чол.} \times 0,3 = 1500 \text{ чол.}$$

Визначаємо кількість сімей, які проживають в індивідуальних будинках:

$$1500 \text{ чол.} \div 5 = 300 \text{ сімей (тобто 300 ділянок)}$$

Приймаємо площу ділянки при індивідуальних будинках 0,06 га і визначаємо житлову територію садибної забудови:

$$0,06 \text{ га} \times 300 = \underline{18,00 \text{ га}}$$

4. Визначаємо всю житлову територію селища:

$$4,04 \text{ га} + 11,25 \text{ га} + 18,00 \text{ га} = \underline{33,29 \text{ га}}$$

5. Визначаємо площу земельних ділянок дитячих дошкільних установ. Для цього спочатку визначаємо кількість місць в цих установах, виходячи з норми 70-90 місць на 1000 жителів (табл.6.1. ДБН 360-92**):

$$80 \text{ місць} \times 5 = 400 \text{ місць}$$

Оскільки максимальний радіус обслуговування дитячої дошкільної установи дорівнює 500 м (згідно з додатком 6.3. ДБН 360-92**), приймаємо в селищі дві таких установи по 200 місць кожна. Визначаємо сумарну площу земельних ділянок дитячих дошкільних установ, виходячи з норми 40 м² на 1 місце (табл.6.1. ДБН 360-92**):

$$40 \text{ м}^2/\text{місце} \times 400 \text{ місць} = \underline{1,60 \text{ га}}$$

6. Визначаємо площу шкільної земельної ділянки. Приймаємо в селищі повну середню школу 1-3 ступенів. Визначаємо кількість місць у школі, виходячи з норми 180 місць на 1000 жителів:

$$180 \text{ місць} \times 5 = 900 \text{ місць (тобто 900 учнів)}$$

Враховуючи, що кількість учнів в одному класі повинна бути 33, визначаємо кількість класів у школі:

$$900 \text{ учнів} \div 33 \text{ учня в одному класі} = 28 \text{ класів}$$

Типова повна середня школа має 33 класи, Для такої школи земельна ділянка має площу 2,50 га (табл.6.1. ДБН 360-92**).

7. Визначаємо площу громадського центру селища, виходячи з норми 5 - 8 м² на 1 жителя:

$$7 \text{ м}^2/\text{жит.} \times 5000 \text{ жит.} = \underline{3,50 \text{ га}}$$

Якщо в селищі передбачено зведення культової споруди, то територію центру збільшуємо на 0,50 га.

8. Визначаємо площу селищного парку, виходячи з норми 11 м² на 1 жителя (табл.5.1. ДБН 360-92**):

$$11 \text{ м}^2/\text{жит.} \times 5000 \text{ жит.} = \underline{5,50 \text{ га}}$$

9. Визначаємо площу спортивної зони селища, виходячи з норми 1-2 м² на 1 жителя (п.5.7.ДБН 360-92**):

$$2 \text{ м}^2/\text{жит.} \times 5000 \text{ жит.} = \underline{1,00 \text{ га}}$$

10. Визначаємо площу ділянки поліклінічно-лікарняного комплексу. Для цього знаходимо спочатку необхідну кількість ліжок, виходячи з норми 6,9-7,6 ліжка на 1000 жителів (табл.6.1. ДБН 360-92**):

$$7,5 \text{ ліжок} \times 5 = 37,5 \text{ ліжок}$$

При кількості ліжок менше ніж 50 площу ділянки приймаємо з розрахунку 300 м² на одне ліжко-місце (табл.6.1. ДБН 360-92**), тобто площа всієї ділянки буде:

$$300 \text{ м}^2 \times 38 = \underline{1,14 \text{ га}}$$

11. Визначаємо 90% площі сільбищної території без урахування площі вулиць, доріг і проїздів (що складає 10% площі всієї сільбищної території):

$$33,29 \text{ га} + 1,60 \text{ га} + 2,50 \text{ га} + 3,50 \text{ га} + 5,50 \text{ га} + 1,00 \text{ га} + 1,14 \text{ га} = \underline{48,53 \text{ га}}$$

12. Визначаємо площу всієї сільбищної території:

$$48,53 \text{ га} / 90\% \times 100\% = \underline{53,92 \text{ га}}$$

У даному випадку площа вулиць, доріг і проїздів складає:

$$53,92 \text{ га} \times 0,1 = 5,39 \text{ га}$$

Б. Виробнича зона

14. Приймаємо в селищі одне невелике промислове підприємство 4-го (ширина санітарно-захисної зони 100 м) або 5-го (ширина санітарно-захисної зони 50 м) класу шкідливості виробництва. Площу цього підприємства разом з санітарно-захисною зоною приймаємо в межах 6-10 га, наприклад 8 га.

15. Визначаємо площу комунально-складської зони, де розташовуються склади продуктів і промтоварів, а також заготівельні підприємства, гаражі й різноманітні об'єкти комунального господарства. Загальну площу для складських приміщень визначаємо за нормою $2,5 \text{ м}^2$ на 1 жителя:

$$2,5 \text{ м}^2 \times 5000 \text{ жит.} = 1,25 \text{ га}$$

Враховуючи всі об'єкти комунально-складської зони, остаточно приймаємо її площу 3 га.

16. Зону зовнішнього транспорту (автостанція з ринком при ній) приймаємо 1 га.

17. Визначаємо всю площу промислової зони селища:

$$8 \text{ га} + 3 \text{ га} + 1 \text{ га} = \mathbf{12 \text{ га}}$$

В. Ландшафтно-рекреаційна зона

За наявності ріки або водосховища поблизу селища передбачаємо пляжну і при пляжну зони і акваторію для купання.

18. Визначаємо площу пляжної зони, виходячи з норми 8 м^2 на 1 відвідувача в спекотний літній день (п.5.17. ДБН 360-92**). Кількість відвідувачів приймаємо рівною 30% населення селища, тобто

$$5000 \text{ жит.} \times 0,3 = 1500 \text{ відвідувачів}$$

Визначаємо площу пляжної зони:

$$8 \text{ м}^2 \times 1500 \text{ від.} = \mathbf{1,20 \text{ га}}$$

19. Визначаємо площу припляжної зони, виходячи з норми 15 м^2 на 1 відвідувача в спекотний літній день (п.5.17. ДБН 360-92**):

$$15 \text{ м}^2 \times 1500 \text{ від.} = \mathbf{2,25 \text{ га}}$$

20. Визначаємо площу акваторії для купання, виходячи з норми 5 м^2 на 1 відвідувача (п.5.17. ДБН 350-92):

$$5 \text{ м}^2 \times 1500 \text{ від.} = \mathbf{0,75 \text{ га}}$$

21. Якщо поблизу території запроектованого селища є лісовий масив, то частину його треба перетворити на лісопарк, площа якого приймається з розрахунку не більш 5 м^2 на 1 жителя селища (п.5.4. ДБН 360-92**):

$$5 \text{ м}^2 \times 5000 \text{ жит.} = \mathbf{2,50 \text{ га}}$$

22. Визначаємо всю площу ландшафтно-рекреаційної зони селища:

$$1,20 \text{ га} + 2,25 \text{ га} + 0,75 \text{ га} + 2,50 \text{ га} = \mathbf{6,70 \text{ га}}$$

23. Визначаємо площу всього селища як суму сельбищної, виробничої і ландшафтно-рекреаційної зон:

$$53,92 \text{ га} + 12,00 \text{ га} + 6,70 \text{ га} = \mathbf{72,62 \text{ га}}$$

Після цього складаємо розрахунковий баланс території селища.

24. Визначаємо площу кладовища традиційного типу, що повинно знаходитись за межами селища на відстані не менше 300 м від лінії забудови сельбищної зони (табл.6.1. ДБН 360-92**), виходячи з норми 0,1 га на 1000 жителів:

$$0,1 \text{ га} \times 5 = 0,5 \text{ га}$$

Додаток 3. Приклад розрахунку кількості секцій у секційній забудові

Для попереднього визначення необхідної кількості секцій в секційній забудові необхідно знати кількість квартир у секційних будинках житлової групи. Кількість квартир дорівнює кількості сімей. Знаючи кількість населення, яке проживає в цих будинках 2000 чол. і коефіцієнт сімейності - 3, визначаємо кількість сімей (квартир) в секційних будинках:

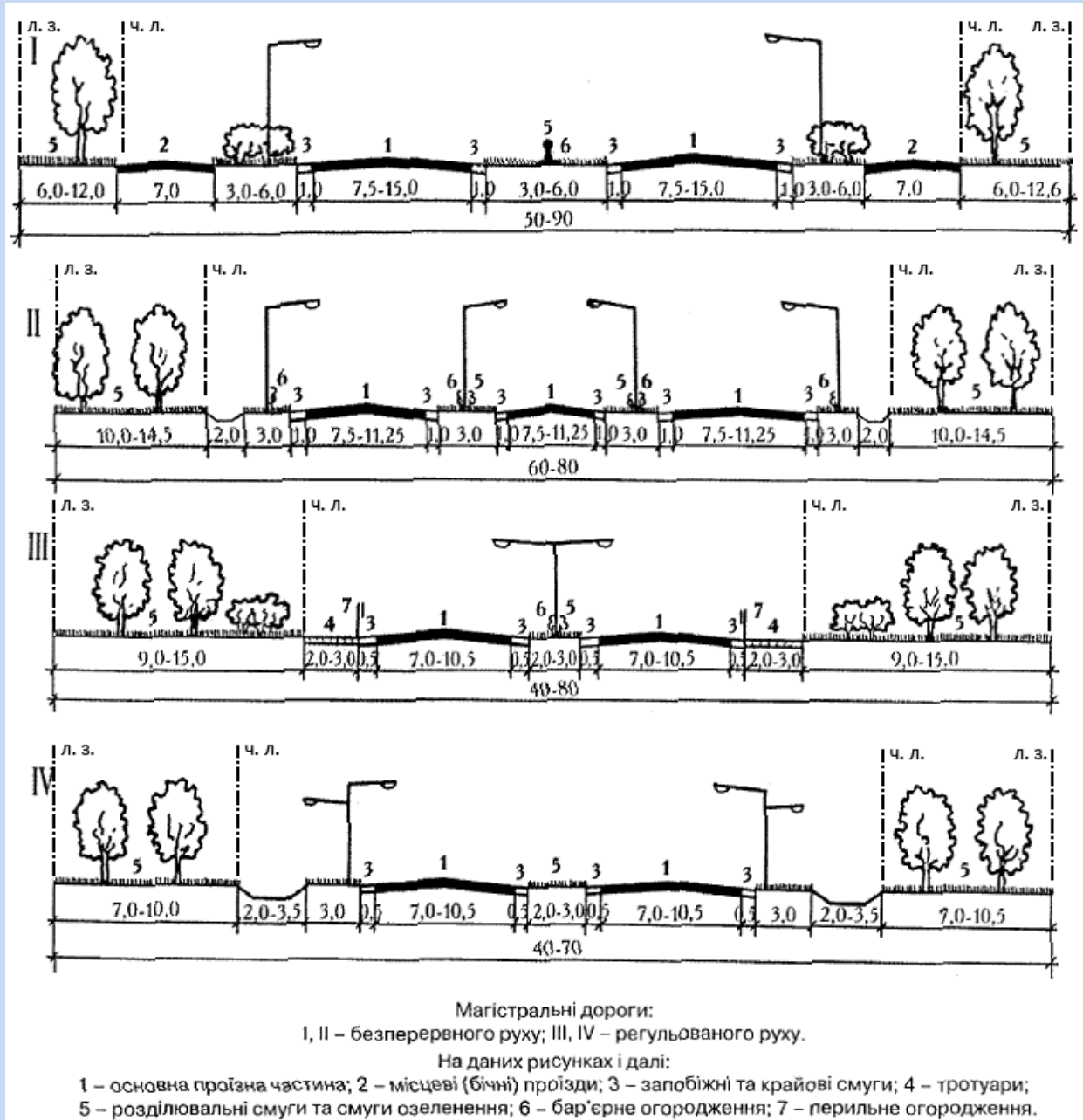
$$2000 \text{ чол.} \div 3 \text{ чол.} = 667 \text{ сімей (667 квартир)}$$

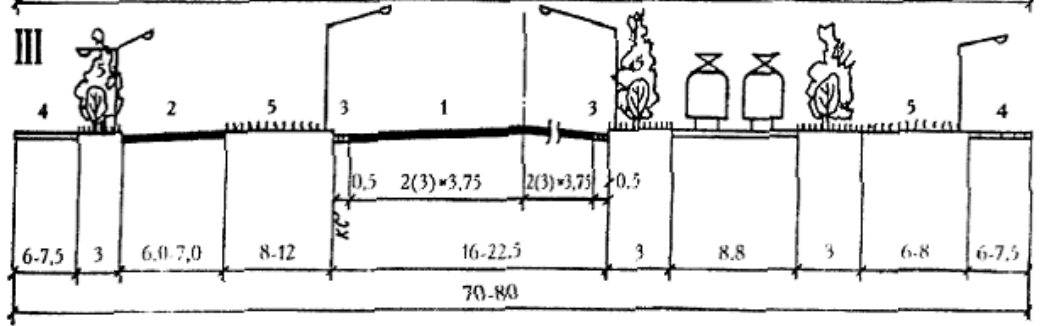
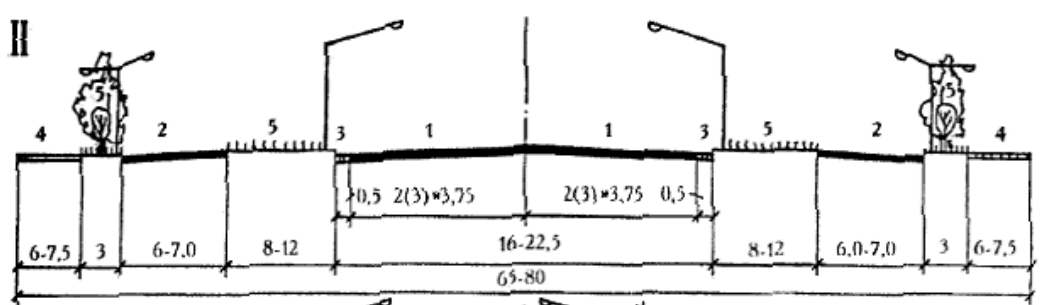
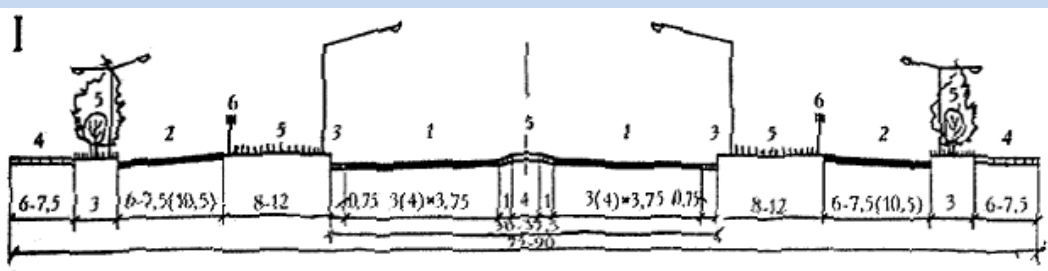
Далі встановлюємо приблизну кількість рядових і торцевих секцій, необхідних для секційної забудови, приймаючи секції двоквартирні, тобто при 4-х поверхах в кожній секції міститься $2 \times 4 = 8$ квартир:

$$667 \text{ кв.} \div 8 \text{ кв.} = 83 \text{ секції}$$

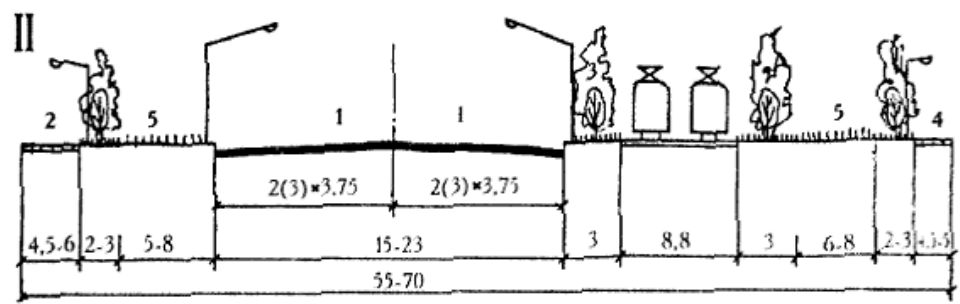
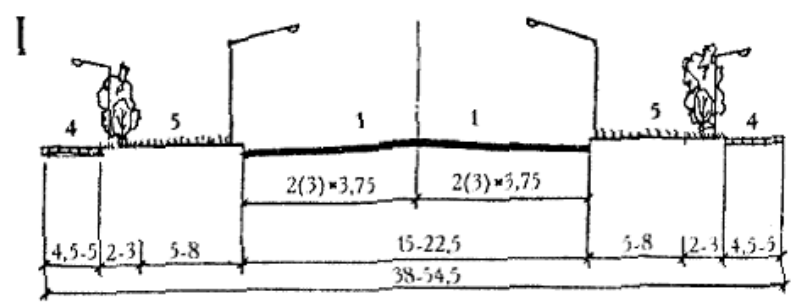
Більш точна кількість різноманітних типів секцій визначається при компонуванні житлових будинків у відповідній групі.

Додаток 4. Поперечні профілі міських магістралей, вулиць та проїздів

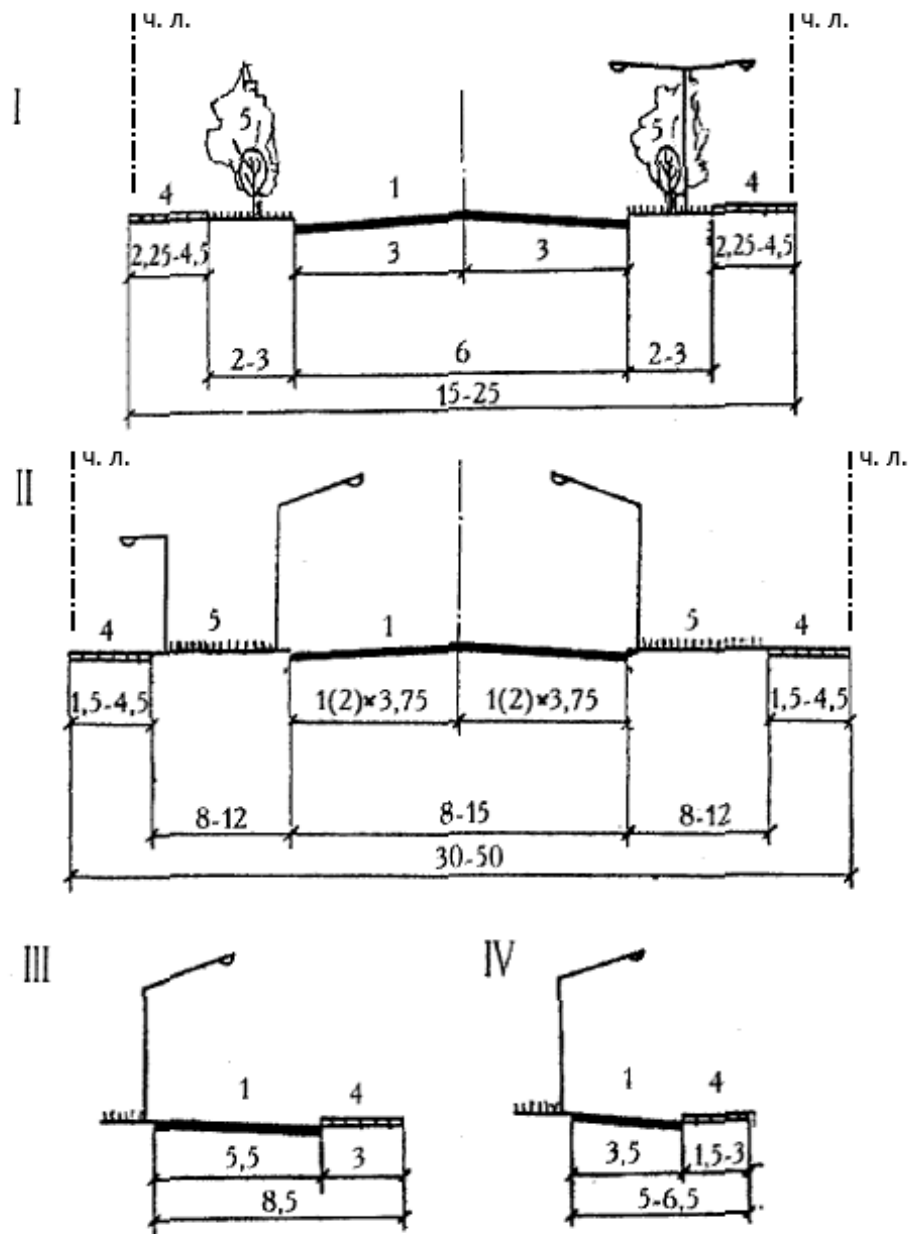

Магістральні вулиці загальноміського значення:
I – безперервного руху; II, III – регульованого руху

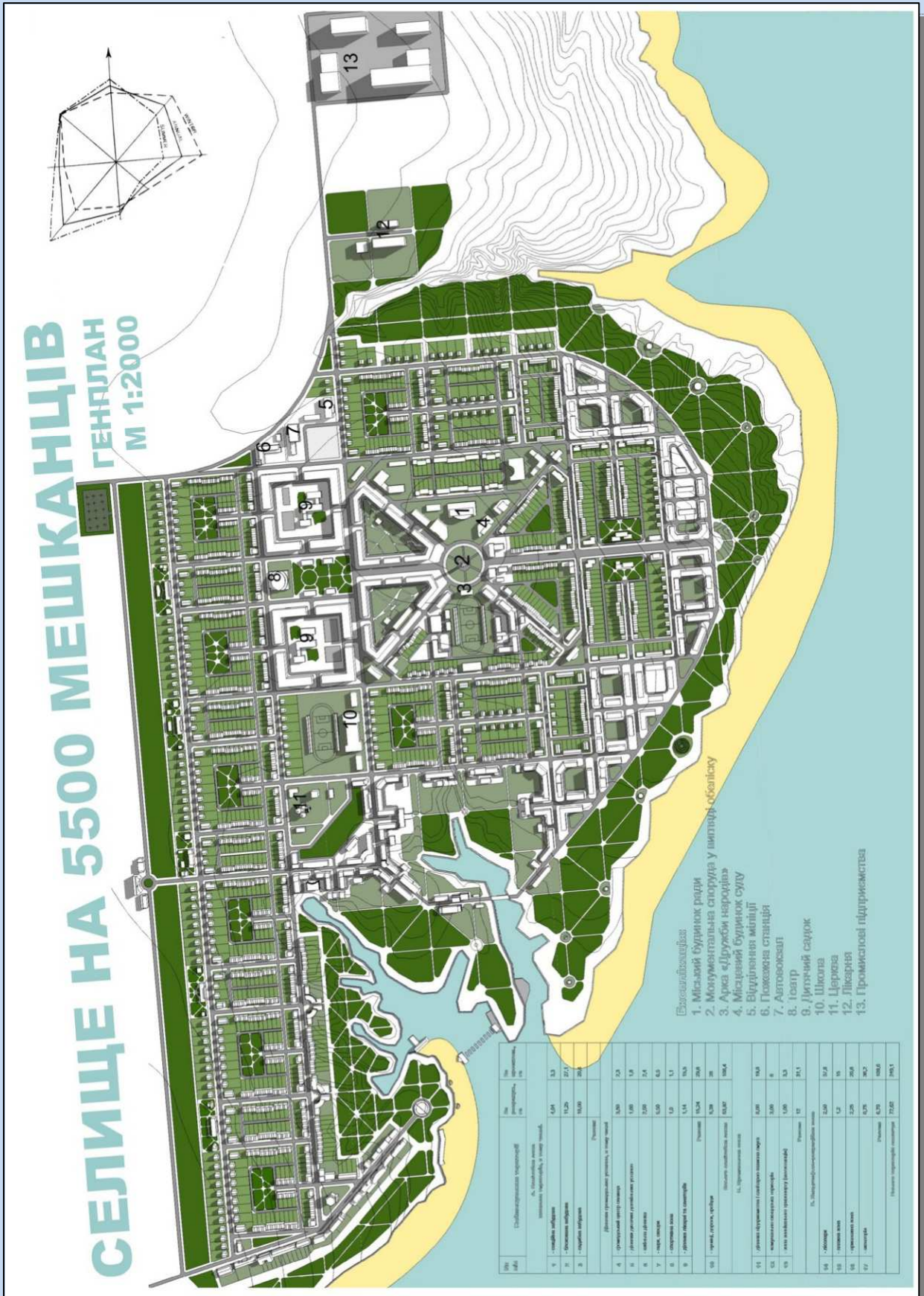
Магістральні вулиці районного значення:
I – без трамвая; II – з трамваем

Вулиці та дороги місцевого значення:
 I – житлові вулиці; II – дороги промислових і комунально-складських зон;
 проїзди: III – основні; IV – другорядні

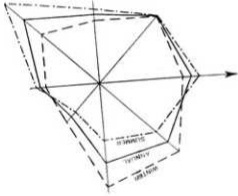

Додаток 5. Приклади композиційного подання комплексу архітектурної графіки проекту «Селище на 4-6 тисяч мешканців»

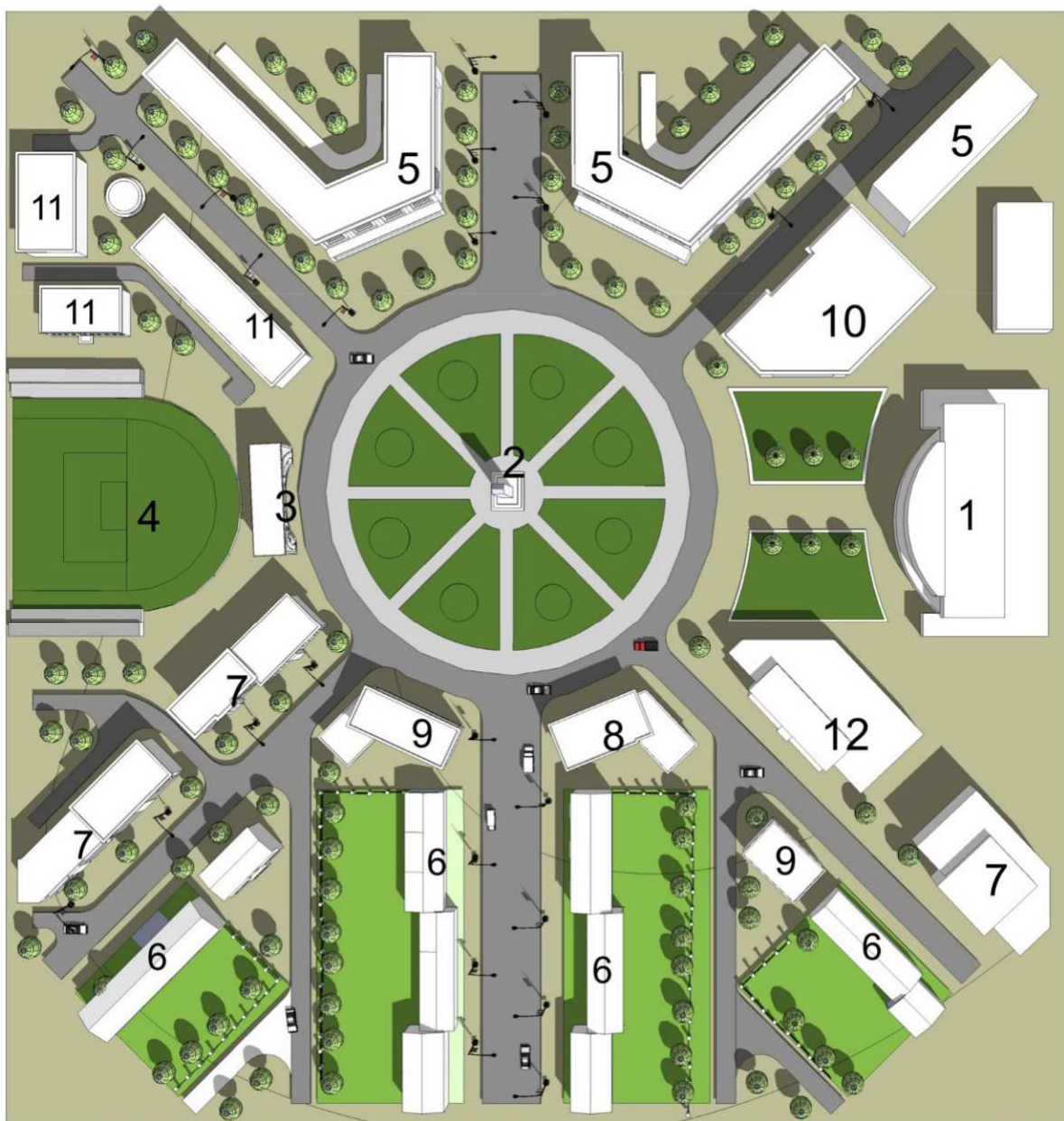
ГРОМАДСЬКИЙ ЦЕНТР СЕЛИЩА

ФРАГМЕНТ ГЕНПЛАНУ М 1:500

ЕКСПЛІКАЦІЯ

1. Будинок управління	9. Магазин
2. Монументальна споруда	10. Міський будинок суду
3. Арка	11. Гуртожиток
4. Стадіон	12. Музей
5. Жилий будинок	
6. Блокована забудова	
7. Готель	
8. Пошта	

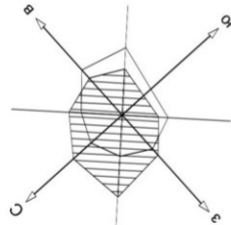

Перспектива з пташиного польоту

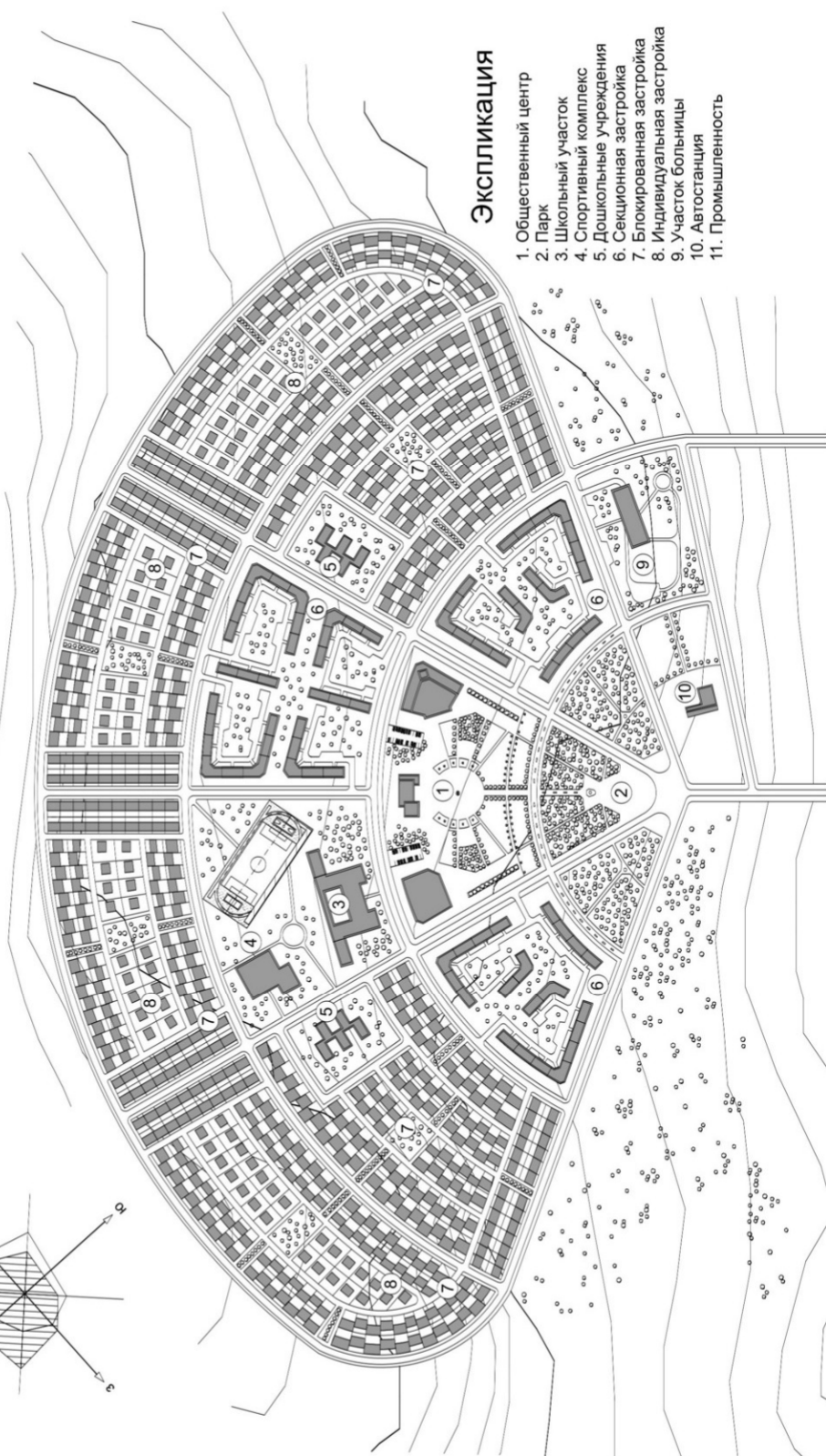

Проект поселка на 6000 тыс. жителей

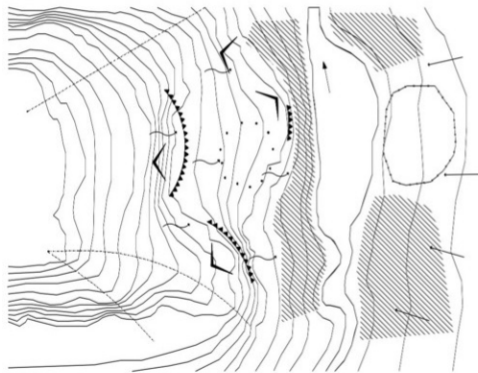
Генплан поселка М 1:2000

Экспликация

1. Общественный центр
2. Парк
3. Школьный участок
4. Спортивный комплекс
5. Дошкольные учреждения
6. Секционная застройка
7. Блокированная застройка
8. Индивидуальная застройка
9. Участок Больницы
10. Автостанция
11. Промышленность

Анализ ландшафта территории

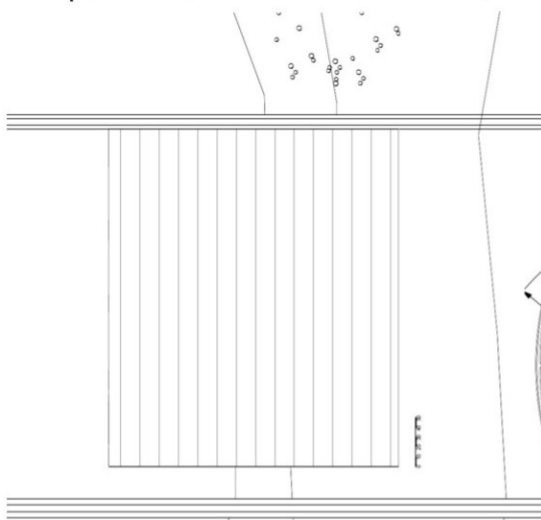

Условные обозначения

- уклон $i = 0,05 - 0,15$
- уклон $i = 0,05$
- видовая точка
- видовая панорама
- территория благоприятная для рекреационной зоны
- территория благоприятная для размещения центра
- территория благоприятная для промышленной зоны
- направление течения реки
- линия водораздела

Технико-экономические показатели

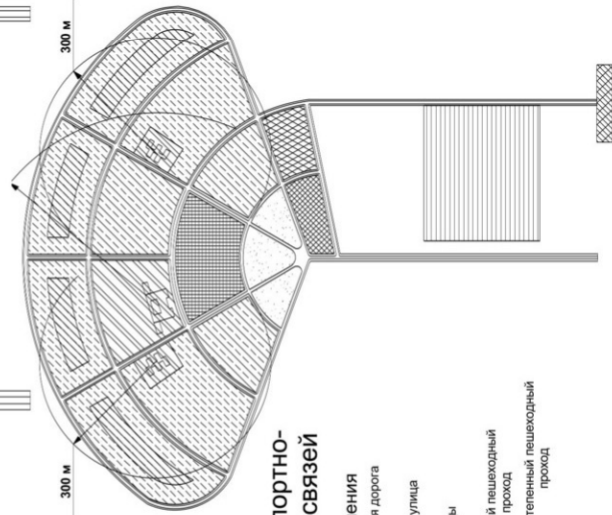
1	Количество населения	6672 чел
2	Территория поселка	87 га
3	Жилой фонд поселка	25 м ² /чел
4	Средняя этажность жилых зданий	1,3
5	Плотность жилого фонда	2660 м ² /га
6	Плотность населения	166,8 чел/га
7	Плотность застройки	1237,1 м ² /га
8	Степень озеленения	8 м ²

Схема функционального зонирования и радиусы пешеходной доступности

Условные обозначения

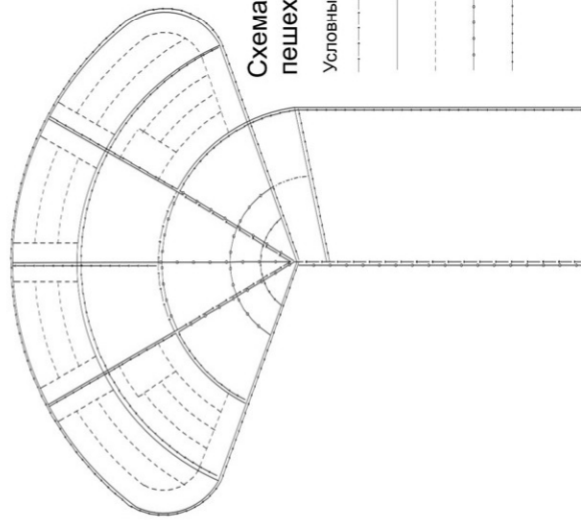
- общественный центр
- детский сад, школа
- секционная застройка
- индивидуальная застройка
- блокированная застройка
- полиплиника
- промышленная зона
- лашафтно - рекреационная зона
- автогазация
- железная дорога

Схема транспортно-пешеходных связей

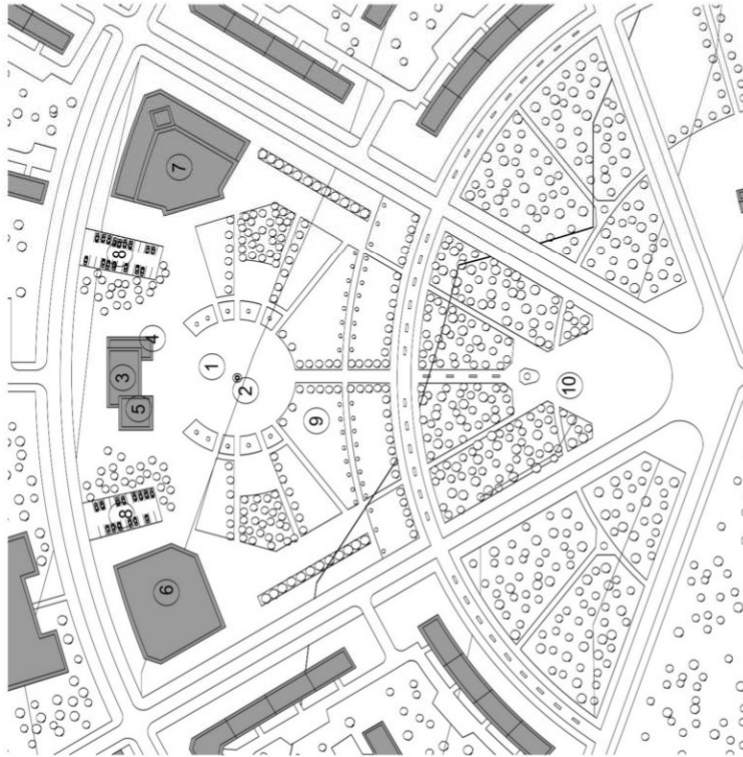
Условные обозначения

- главная дорога
- жилая улица
- проседаы
- главный пешеходный проход
- второстепенный пешеходный проход

Генплан центра М 1:1000

Экспликация

1. Площадь	6. Торговый комплекс
2. Фонтан	7. Дом культуры
3. Административный комплекс	8. Стоянки
4. КБО	9. Цветники
5. Гостиница	10. Парк с обелиском

Перспективное раскрытие центра

Перспективное раскрытие центра

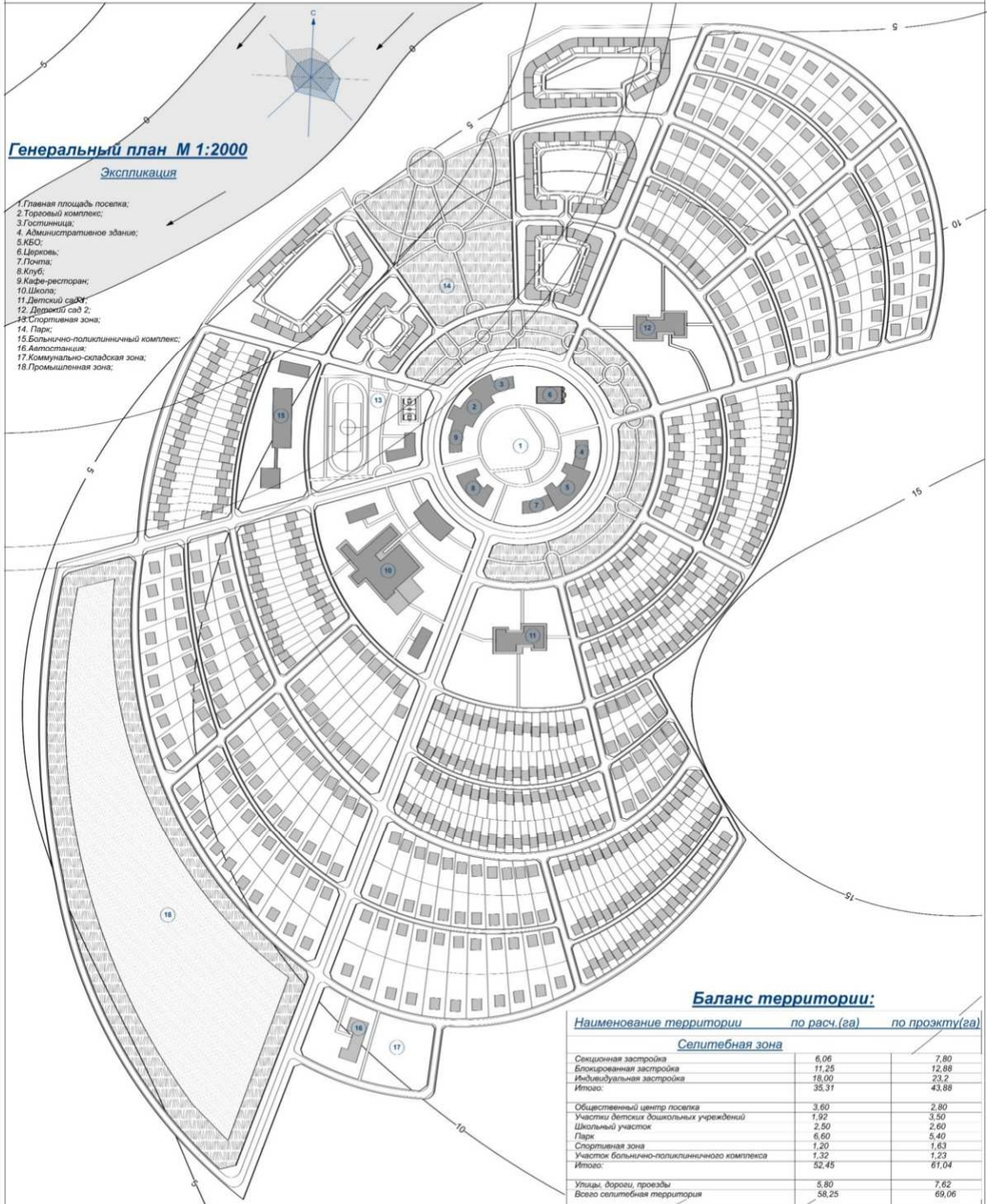

Проект поселка на 6 000 жителей

Генеральный план М 1:2000

Экспликация

1. Главная площадь поселка;
2. Торговый комплекс;
3. Гостиница;
4. Административное здание;
5. КБО;
6. Церковь;
7. Почта;
8. Клуб;
9. Кафе-ресторан;
10. Школа;
11. Детский сад;
12. Детский сад 2;
13. Спортивная зона;
14. Парк;
15. Больнично-поликлинический комплекс;
16. Автозаправка;
17. Коммунально-складская зона;
18. Промышленная зона;

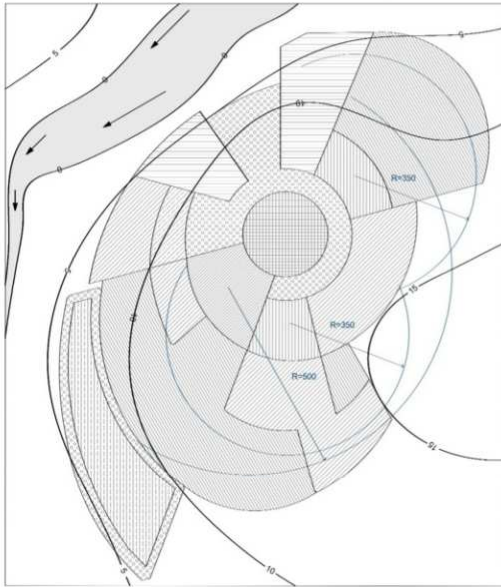

Баланс территории:

Наименование территории	по расч. (га)	по проекту (га)
Селитебная зона		
Секционная застройка	6,06	7,80
Блочная застройка	11,25	12,68
Индивидуальная застройка	18,00	23,2
Итого:	35,31	43,88
Общественный центр поселка	3,60	2,80
Участки детских дошкольных учреждений	1,92	3,50
Школьный участок	2,50	2,60
Парк	6,60	5,40
Спортивная зона	1,50	1,63
Участок больнично-поликлинического комплекса	1,32	1,23
Итого:	52,45	61,04
Улицы, дороги, проезды	5,80	7,62
Всего селитебная территория	58,25	69,06
Промышленная зона		
Площадка предприятия и санитарно-защитная зона	10,00	10,30
Коммунально-складская территория	3,00	5,83
Зона внешнего транспорта	1,00	3,85
Итого:	14,00	19,98
Всего территория поселка	80,25	88,64

Схема 1: Функционное зонирование

Условные обозначения

- Схема 1**
- Общественный центр
  - Специальная застройка
  - Благоустроенная застройка
  - Индивидуальная застройка
  - Детский сад
  - Школа
  - Больнично-поликлинический комплекс
  - Ландшафтно-рекреационная зона
  - Поселенческая зона
- Схема 2**
- Главная и жилые дороги
  - Пешеходы
  - Главная пешеходная сеть
  - Вспомогательные пешеходные пути
- Схема 3**
- Выброс точка
  - Комплексирующие оси
  - Территория промышленной зоны
  - Территория общественного центра
  - Территория рекреационной зоны
  - Территория зоны отдыха

Схема 2: Транспорт и пешеходные связи

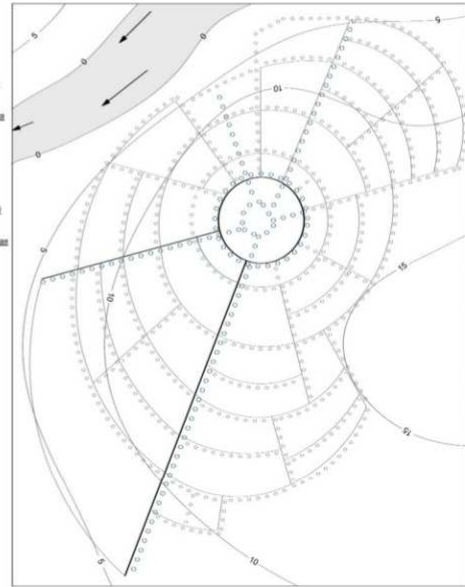
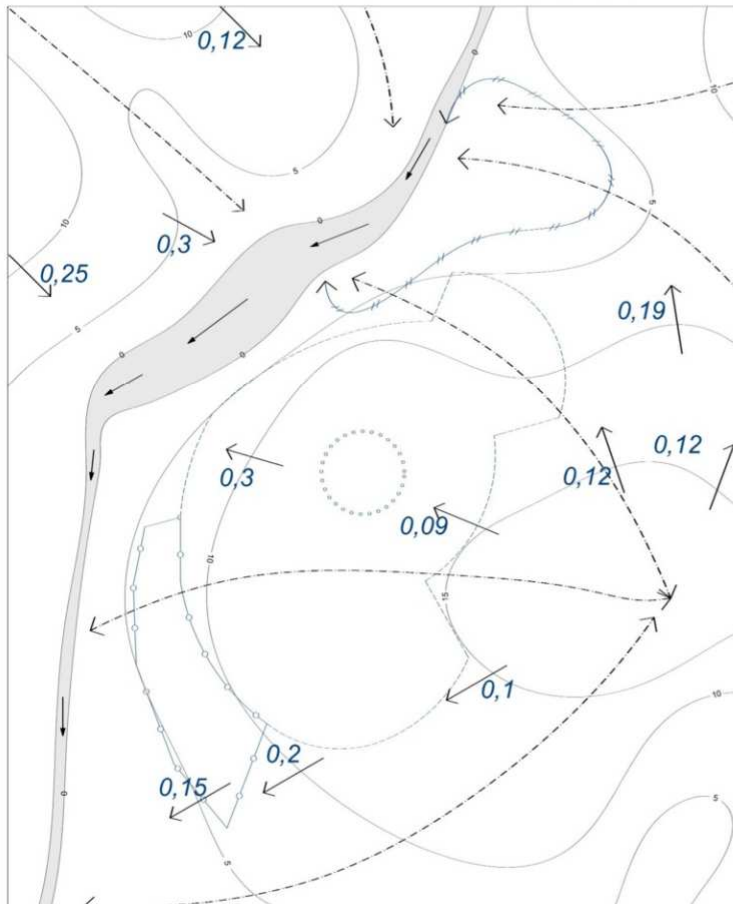

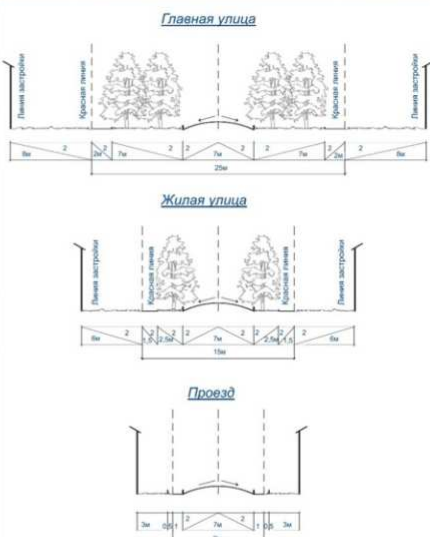
Схема 3: Анализ ландшафта территории

Технико-экономические показатели поселка на 6000 жителей

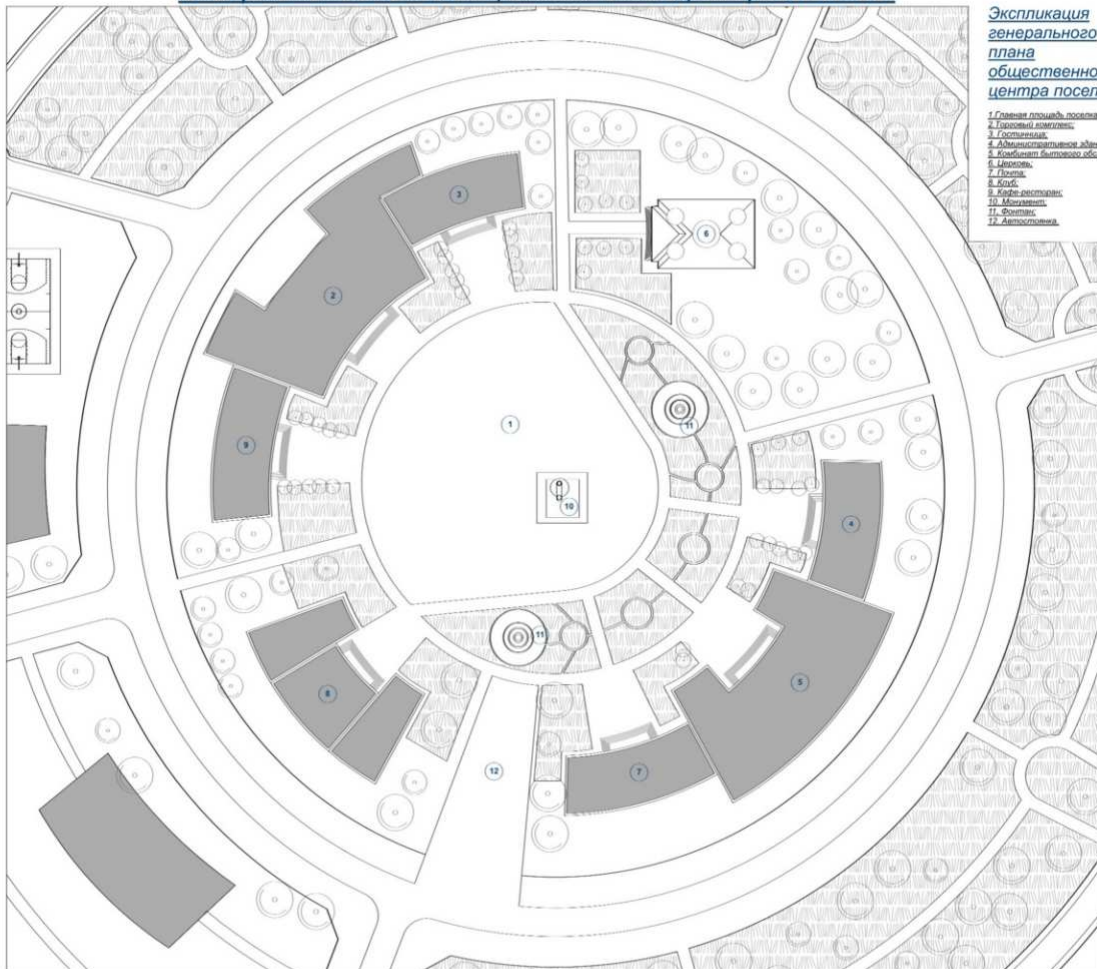
1. Количество жителей	6000		
2. Территория поселка, га	88,64		
3. Жилый фонд поселка (Схема общей площади всех жилых зданий поселка), м²	110170		
4. Среднемесячные затраты жилищной администрации, тыс. руб.	1081,0		
16800	44000	46800	52,20
5. Жилищно-коммунальные расходы населения поселка, м²/мес. Жм = 1081,70	6000	= 18,03	
6. Площадь жилого фонда (журты), м² / га. Шмжф = 12617,0	69,06	= 1566,319	
7. Площадь жилого фонда (земля), м² / га. Шмжз = 12617,0	43,88	= 2465,135	
8. Площадь населенной территории, чел./га. Шм = 1566,319	22,03	= 86,87	
9. Площадь застройки, % Шм = 10,82	10,06	= 100% = 100%	
10. Площадь озеленения, % Спм = 84000	89000	= 100% = 85%	

Схема поперечных профилей улиц и проездов М 1:200

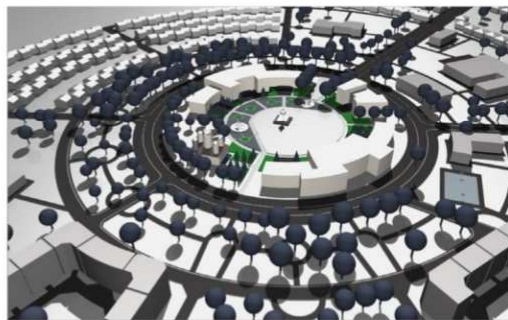
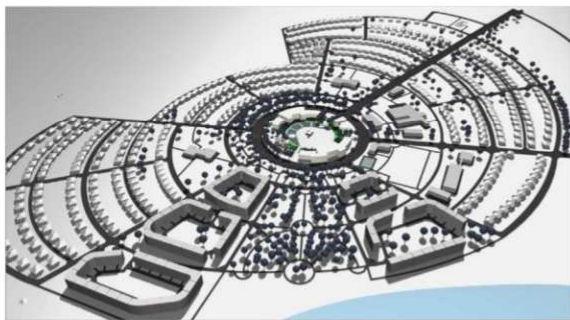
Выполнил: Лилия Сидорова
Проверил: Александр Романович

Генеральный план общественного центра М 1:500

Экспликация генерального плана общественного центра поселка

1. Главная площадь поселка
2. Парковая зона
3. Гостиный двор
4. Административное здание
5. Комбинат бытового обслуживания
6. Детский сад
7. Библиотека
8. Клуб-ресторан
9. Магазины
10. Фонтан
11. Детская площадка
12. Автобусная остановка

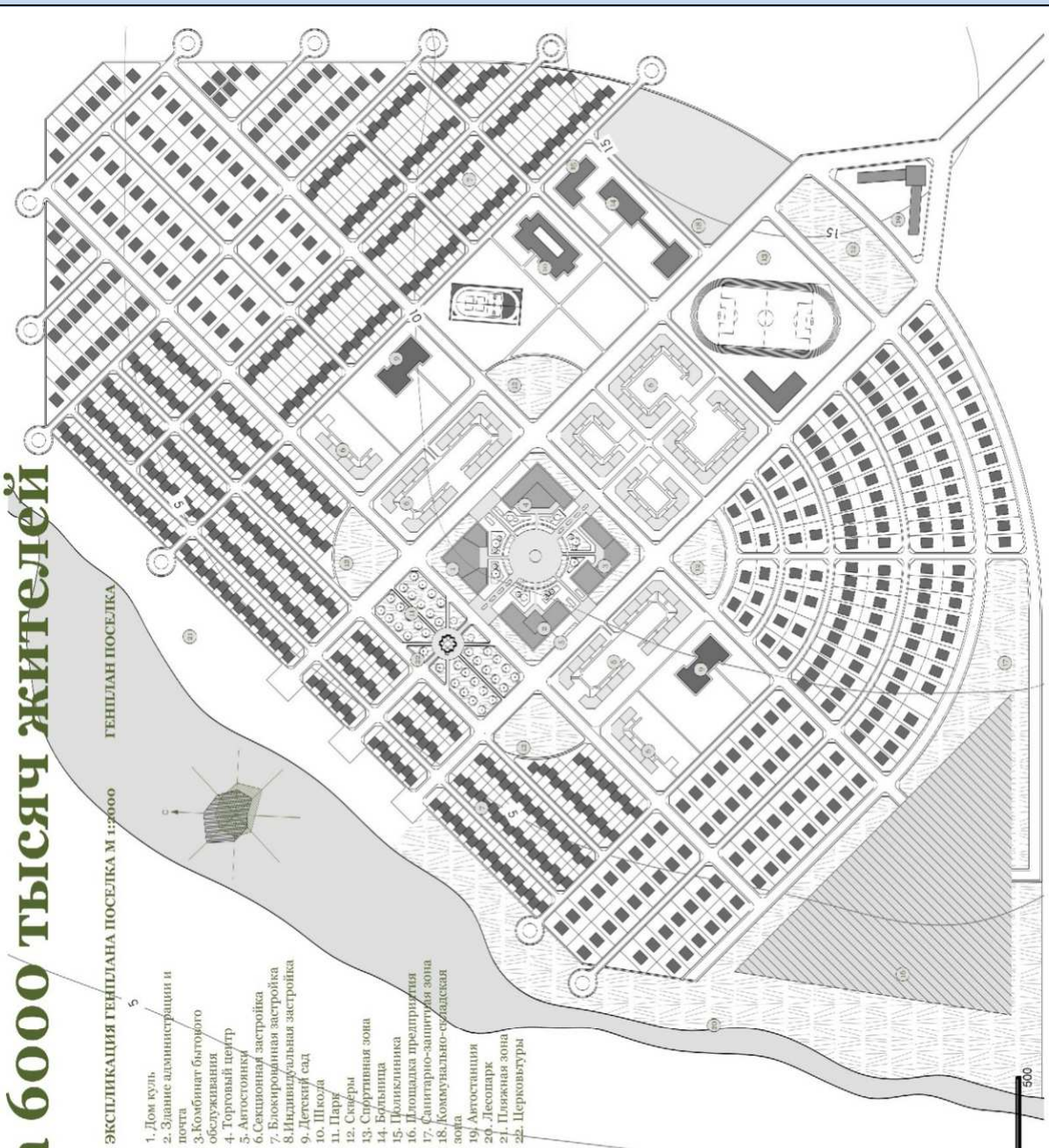
Поселок на 6000 тысяч жителей

БАЛАНС ТЕРРИТОРИИ ПОСЕЛКА НА 6 ТЫС. ЖИТЕЛЕЙ.

№ п/п	Наименование территории	площадь, в га	плотность застройки
Селитебная зона			
Жилая территория с тем. усл.			
1	общественная застройка	6,06	6,9
2	близлежащий от района	11,55	18
3	индивидуальной застройки	15,00	16,6
Итого			
		32,61	41,5
Условно-обслуживаемые территории, в том числе:			
4	объекты культурного наследия	3,84	3,3
5	детский сад	1,01	4,1
6	помощный участок	2,50	2,8
7	парк, сквер	6,64	5,8
8	спортивная зона	1,27	3
9	участки для размещения объектов	1,25	1,4
Итого			
		22,45	19,2
10	улицы, дороги, площади	5,50	3,2
Всего селитебная территория			
		58,25	61,6
Промышленная зона			
11	заводская территория и санитарно-защитная зона	10,00	10,00
12	Канализационно-насосная зона	3,00	2,5
13	Зона размещения транспорта (депо, гаражи)	1,00	0,6
Итого			
		14,00	13,1
Ландшафтно-рекреационная зона			
14	Лесопарк	3,00	4
15	Пляжная зона	1,49	7,9
16	Прибрежная зона	2,70	3
17	Автостанция	0,50	2
Итого			
		8,69	16,9
Итого территории поселка			
		80,25	94,4

Технико-экономические показатели поселка

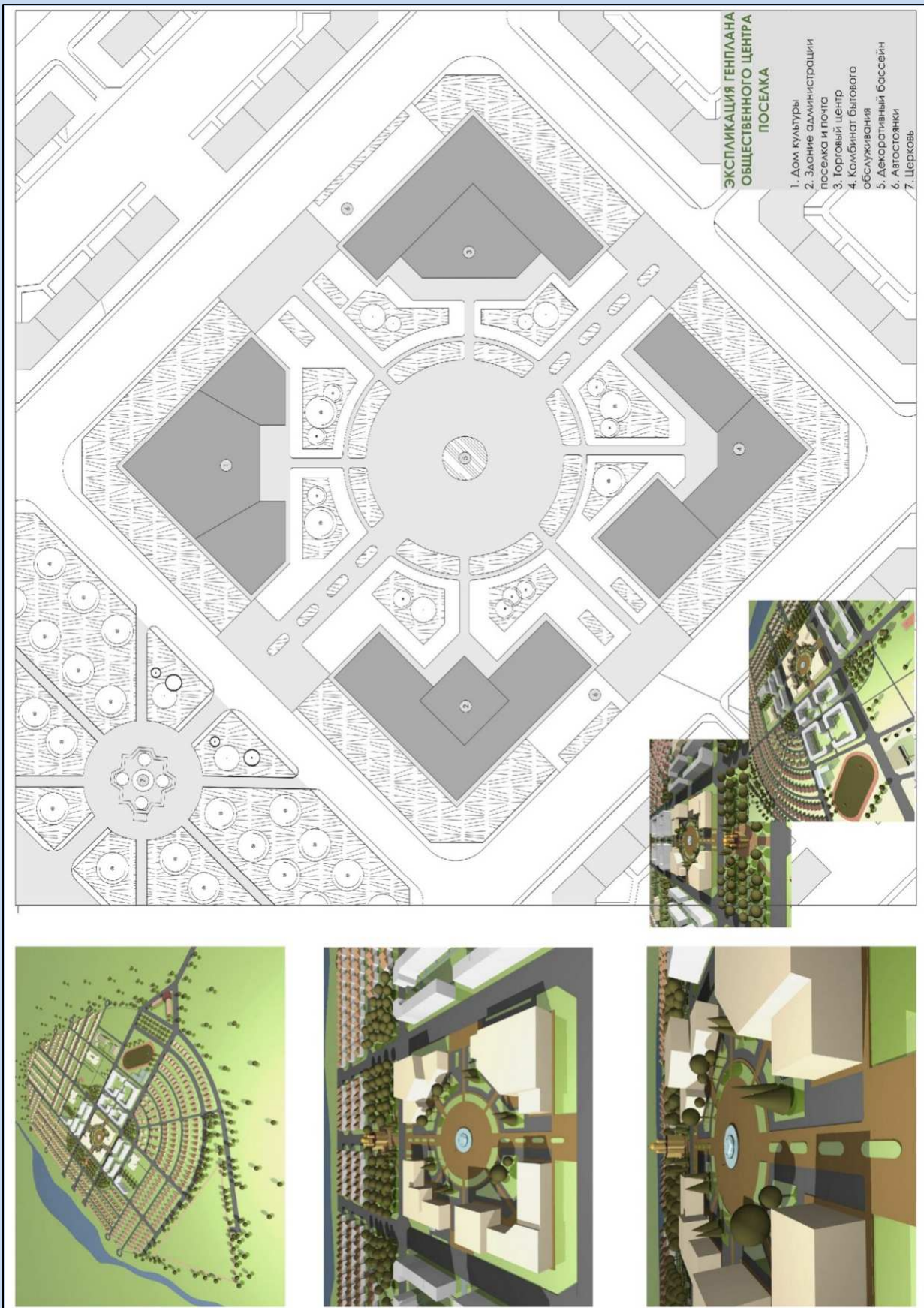
1. Количество населения 6000
2. Территория поселка 94,4 га
3. Жилой фонд поселка 114416 м²
4. Среднеэквивалентная плотность жилой застройки 2,15 м²
5. Жильеобеспеченность населения поселка Ж_ж = 114416 м² = 19,07 м² 6000 чел
6. Плотность жилого фонда (брутто) м²/га П_{жб} = 114416 м² = 2879,14 м²/га 94,4 га
7. Плотность фонда (нетто) м²/га П_{жн} = 114416 м² = 2757,23 м²/га 41,5 га
8. Плотность населения (брутто), чел./га П_{нб} = 6000 чел./га = 304,63 чел./га 19,07 м²/чел
9. Плотность населения (нетто) чел./га П_{нн} = 16453,80 м² = 100% = 68% 197000 м²
10. Степень ослепления, % П_с = 33500 м² = 100% = 18% 197000 м²

ЭКСПЛИКАЦИЯ ГЕНПЛАНА ПОСЕЛКА М 1:20000

1. Дом культуры
2. Здание администрации и почта
3. Комбинат бытового обслуживания
4. Торговый центр
5. Автошкола
6. Секционная застройка
7. Блоковая застройка
8. Индивидуальная застройка
9. Детский сад
10. Школа
11. Парк
12. Скверы
13. Спортивная зона
14. Бульвар
15. Детский сад
16. Промышленная зона
17. Санитарно-защитная зона
18. Коммунально-бытовая зона
19. Автостанция
20. Лесопарк
21. Пляжная зона
22. Церковный двор

**ЭКСПЛИКАЦИЯ ТИПЛАНА
ОБЩЕСТВЕННОГО ЦЕНТРА
ПОСЕЛКА**

- 1. Дом культуры
- 2. Здание администрации
поселка и почта
- 3. Торговый центр
- 4. Комбинат бытового
обслуживания
- 5. Декоративный бассейн
- 6. Автостоянки
- 7. Церковь

Рекомендована література:

1. Державні будівельні норми України. Містобудування, планування і забудова міських і сільських поселень. ДБН 360-92**. Мінінвестбуд України. - К., 1992.
2. Л. Н. Авдотьин, И. Г. Лежава, И. М. Смоляр. Градостроительное проектирование. - М.: Стройиздат, 1989.
3. Г. А. Делеур, Ю. Ф. Хохол. Архитектура села. Планировка и застройка. - К.:Будівельник, 1979.
4. А. Ф. Квасов. Планировка и застройка поселка городского типа. Уч. пособие. - М.: МАРХИ, 1981.
5. В. А. Кирсанов. Проектирование жилой зоны сельских поселков. Уч. пособие. Часть III.-Харьков, 1977.
6. Н. П. Кончуков. Планировка сельских населенных мест. - М.: Высшая школа, 1979.
7. Б. А. Маханько, С. Б. Моисеева. Ансамбль общественного центра села. - М.: Знание, 1976.
8. Методические указания к выполнению курсового проекта «Поселок на 6000 жителей» (для студентов 3 курса). Сост. Л. Г. Ольховой, Е. А. Святченко, Н. Л. Мухортов, Н. Д. Бронников. - Харьков: ХИИКС, 1984.
9. Планировка и застройка сельских населенных мест (рекомендации по проектированию). Под общ. ред. В.С.Рязанова, Т. П. Клоковой. - М.: Стройиздат, 1971.
10. М. И. Тосунова. Планировка городов и населенных мест. Учебник для техникумов. - М.: Высшая школа., 1986.
11. Благоустройство сел. Госстрой УССР.-К.: Будівельник, 1977.

Зміст

Вступ	3
1. Мета й організація виконання курсового проекту	3
2. Склад проекту	3
3. Послідовність виконання проекту	4
Послідовність виконання проекту.....	4
4. Аналіз ландшафтної ситуації території для селища.....	5
5. Схема функціонального зонування території селища	5
6. Розробка ескізу генплану селища	7
7. Розробка ескізу генплану громадського центру селища.....	10
8. Графічне оформлення проекту	13
9. Техніко-економічні показники генплану селища.....	14
10. Додатки	15
Додаток 1. Варіанти завдань на проектування селища.....	15
Додаток 2. Приклад розрахунку території селища на 5000 жителів.....	15
Додаток 3. Приклад розрахунку кількості секцій у секційній забудові.....	18
Додаток 4. Поперечні профілі міських магістралей, вулиць та проїздів	19
Додаток 5. Приклади композиційного подання комплексу архітектурної графіки проекту «Селище на 4-6 тисяч мешканців»	22
Рекомендована література:.....	37

Навчальне видання

Лаврук Вікторія Олександрівна ,
Хесін Вадим Олександрович ,
Дубинський Володимир Петрович ,
Амельченко Роман Віталійович,
Богданова Лариса Олегівна,
Мухортов Миколай Львович,
Россоха Олександр Іванович.

Методичні вказівки до курсового проекту за темою «Селище на 4-6 тисяч мешканців» з навчальної дисципліни «Архітектурне проектування» (V семестр) (для студентів 3 курсу професійного напрямку 6.060102 «Архітектура»)

Відповідальний за випуск *В. О. Хесін*

Редактор *З. І. Зайцева*

Комп'ютерне верстання *Р. В. Амельченко, І. В. Волосожарова*

План 2009, поз. 44М

Підп. до друку 12.06.2009

Друк на ризографі

Формат 60x84 1/16

Ум. друк. арк. 2,1

Тираж 50 пр.

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731

від 19.12.2001